

Biomassa: niet duurzaam, toch subsidies

Biomassa leidt tot grote schade aan de gezondheid van mens, dier en natuur, schrijven *Rita Frost* en *Fenna Swart*. Maar dan zijn een sterke lobby blijven de subsidies komen

Senario's om CO₂ uit de lucht te halen door 'het planten van bomen' staan nog in de kinderschoenen, waarschuwd het VN-klimaatpanel IPCC vorige week. Dat is niet zo gek als je de economische belangen volgt. Industriële houtverbranding voor energie (biomassa), goed voor een jaarlijks aandeel van 60 procent 'hernieuwbare energie', wordt vanuit Brussel aangejaagd met per jaar ongeveer 17 miljard euro subsidie. Tegelijkertijd blijkt het certificeringssysteem niet op orde, liet NRC met het International Consortium of Investigative Journalists onlangs zien.

Keuringsbedrijven die de houtindustrie controleren en voorzien van een duurzaamheidsstempel om in aanmerking te komen voor gesubsidieerde import naar Europa, blijken met regelmaat signalen te missen over misstanden, zoals ontbossing en mensenrechtenschending. Toch is deze sector goed voor een miljardenomzet en groeiende markt.

Hoewel de duurzaamheid van biomassaverbranding al jarenlang wordt betwist door zowel wetenschappers als milieuactivisten, wordt in Brussel deze maand de laatste hand gelegd aan de gereviseerde richtlijn hernieuwbare energie (RED). Biomassaverbranding wordt, onder zware lobby vanuit de bosbouwindustrie in Scandinavië en Baltische Staten, waarschijnlijk opnieuw geclassificeerd als 'duurzaam' en blijft zo subsidiabel.

Ook in Nederland wordt stevig gelobbyd om deze industrie in stand te houden. Aangevoerd door onder meer Energie Nederland en de Nederlandse Vereniging voor Duurzame Energie poogt een klein groepje wetenschappers al jaren, met succes, berichtgeving over misstanden tegen te spreken. Hun informatie blijkt vaak gebaseerd op niet te verifiëren gegevens en is dus problematisch. Vooral als het maatschappelijk debat en de politieke besluitvorming zich voor een groot deel hierop baseren.

In een artikel over fout hout dat toch vaak voor 'duurzaam' doorgaat, beschreef NRC begin maart het productieproces van het Amerikaanse Enviva, 's werelds grootste houtproducent. Dit bedrijf maakt zich, volgens het journalistieke onderzoek, schuldig aan illegale houtkap en ontbossing. Hun 'duurzaam' ge-

keurde houtpellets worden desondanks wekelijks in bulkcarriers verscheept naar Rotterdam en verbrand in Nederlandse kolencentrales van RWE, Uniper en Onyx, aangejaagd door Nederlandse subsidies. Hoogleraar European Forest Resources in Wageningen en oud-lid van de adviescommissie Duurzaamheid Biomassa voor Bio-energie Gert-Jan Nabuurs schreef in de brievenrubriek van NRC dat het allemaal wel meevalt met de misstanden: via het track&trace-systeem van Enviva zou alles te volgen zijn, alleen bomen van slechte kwaliteit worden in het zuidoosten van de VS vermalen tot pellets en gecertificeerd worden volgens hem nauwkeurig gecontroleerd. Kaalkap, stelde hij bovendien, zou binnen de duurzaamheidscertificering niet verboden zijn.

Die opmerkingen hebben geen wetenschappelijke grondslag. Anders dan Nabuurs stelt, biedt Enviva's track&trace-systeem geen volledige transparantie. Zo als ook de disclaimer van Enviva zelf opmerkt worden de locaties van de oogsten voortdurend gewijzigd en veranderen de coördinaten als de track&trace-kaart wordt vernieuwd. Er is dus geen manier om precies te zien waar het hout dat Enviva gebruikt vandaan komt.

Door de oogstniveaus van de pellet-industrie te vergelijken met die van de totale boskap in het zuidoosten van de VS ontstaat een vertekend beeld van de effecten van de biomassa-industrie op de bossen. Tussen 2016-2018 ging de helft van alle hardhoutoogst in dit gebied naar Enviva. Toenemende Europese vraag naar pellets heeft bijgedragen aan een algehele daling van de koolstofvoorraden hier.

Ook rond het al dan niet toestaan van kaalkap binnen de gestelde duurzaamheidscriteria blijkt de realiteit niet anders dan Nabuurs schetst. In de VS valt minder dan 5 procent van de particuliere bosgronden in het zuidoosten onder bosbeheerplannen. De meeste oogst in de regio wordt gedaan zonder toezicht op het gebied van natuurlijke hulpbronnen. Hierdoor wordt het risico groter dat biodiversiteitsbronnen niet worden geïdentificeerd of beschermd.

Nogal eens worden termen als 'hout-oogst' en 'ontbossing' verward. Een hout-oogst is het tijdelijk verminderen van het bomenbestand, terwijl ontbossing een permanente landgebruikverandering betreft, zoals bijvoorbeeld van oerbos naar sojaproductie. Meer relevante term in de-

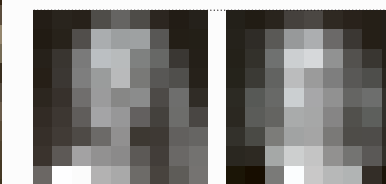
ze context is 'bosdegradatie'.

Industriële houtkap in het mondiale noorden (landen als Canada, Zweden en de Verenigde Staten) is de belangrijkste oorzaak van het verlies aan boombedekking ter wereld. Veel hiervan vindt plaats in onvervangbare natuurlijke en beschermde (oer)bossen die niet eerder industrieel zijn verstoord en een unieke waarde hebben voor de biodiversiteit. Hierdoor zijn de koolstofemissies vergelijkbaar met die van bepaalde fossiele brandstofsectoren en direct gerelateerd aan de achteruitgang van vele (bedreigde) diersoorten. Daar komen de gevaren voor de volksgezondheid die de uitstoot van biomassaverbranding met zich meebrengt nog eens bij.

Het biomassadebat lijkt inmiddels dusdanig gepolariseerd dat veel media hun vingers er niet meer aan durven branden. In plaats van een open gesprek tussen wetenschap en politiek over onderzoeksbevindingen, krijgen natuur-ngo's regelmatig te maken met negatieve bejegening, framing en intimidatie vanuit politiek en industrie.

Toch zijn natuurbeschermers niet kansloos. Waar verbranding van biomassa vijf jaar geleden nog algemeen werd beschouwd als oplossing voor het behalen van de klimaatdoelen, wordt het inmiddels, ook door minister Rob Jetten (Klimaat, D66), gezien als een probleem waar we zo snel mogelijk van af moeten.

Nederland fungeert als voorloper. Grote ondernemers en multinationals vrezten grote reputatieschade door aanhoudende protesten, zoals onder meer Vattenfall overkwam. Maar zolang er miljarden euro's aan duurzaamheids subsidies op het spel staan, lijkt de strijd tussen economie en ecologie nog niet gestreden. Het zou goed zijn als de wetenschap in plaats van olie op het vuur te gooien een brugfunctie zou vervullen.

Rita Frost is programmadirecteur van Dogwood Alliance (VS). **Fenna Swart** is voorzitter van het Comité Schone Lucht.

COLUMN

Louise O. Fresco

Politici, leer van het kubisme

Deze week is het een halve eeuw geleden dat Pablo Picasso overleed, de schilder die ons voorgoed anders naar de werkelijkheid liet kijken. Samen met zijn vriend en rivaal Georges Braque, snel gevolgd door anderen, ontwikkelde hij ruim een eeuw geleden zijn kubistische stijl.

Een subversieve kracht, zoals Annie Cohen-Solal in haar prachtige *Un étranger nommé Picasso* vertelt.

De kubisten schilderen niet de illusie van drie dimensies in een tweedimensionaal vlak, maar verschillende gelijkwaardige invalshoeken, met telkens verschuivende gezichtspunten. Daarmee beelden ze de dingen af zoals ze werkelijk zijn, niet hoe ze lijken voor de buitenstaander. Deze radicale manier van kijken vanuit meervoudige gezichtspunten vond ook zijn weg buiten de schilderkunst. Het aangrijpende *As I Lay Dying* van William Faulkner is zo'n meestemmig verhaal vanuit verschillende gelijkwaardige hoofdpersonen.

Kubisme biedt ook een metafoer voor het politieke debat. Je zou kunnen zeggen dat vele politici zijn blijven hangen in de tweedimensionale schijn van het platte vlak, zonder oog voor gelaagdheid en aanvullende gezichtspunten. Veel van het huidige discours bestaat uit polariserende woorden. Ingesloten in ieder woord staat dan de dimensie van de tegenpool.

Neem de term 'kloof', die onmiddellijk verwijst naar een tweedeling: elite en volk (of zoals Van Kooten en De Bie het noemden: de Mannen en Vrouwen van de Onderkant); grote stad en platteland; Den Haag en provincies; ambtenaren en burgers. Dergelijk taalgebruik suggereert een simplistische tweedeling, die niets hanteerbaar maakt en alles verhult.

Gebruik taal die meerdere perspectieven mogelijk maakt, die niet dwingt tot tweedelingen, maar ruimte schiept

Natuurlijk is er een zekere kloof tussen stad en platteland. Maar het platteland vormt geen eenheid, en omvat veel meer dan boeren en buitenlui. Daar woont in toenemende mate een groep gegoede burgers in opgeknapte boerderijen die net zo goed in de grachtengordel of in het Gooi passen. En in die grote steden worden steeds meer mensen met een migratieachtergrond die in waarden en levensstijl niets gemeen hebben met een stedelijke elite. Trouwens, wie is die elite wel helemaal? De vermogende ondernemer in Wassenaar of de docent die Piketty leest en geld overmaakt naar Artnet zonder Grenzen?

Politici - en vele anderen - moeten het taalgebruik van het binaire perspectief vermijden, zich uit hun zendmodus losrukken en ophouden met polariserend toeteren. Vermijd bijvoorbeeld het woord klasse, en al helemaal onderklasse. Of nog erger, het woord transitie, laat staan radicale transitie. Waarom niet spreken van overgang of ontwikkeling, die een geleidelijke richting suggereren die niet per se autoritair is? Juist dat hameren op urgentie en dwang bevestigd het tweedimensionale perspectief. Het is zwart of wit, maar zo scherp ligt het nooit in een democratie.

In dat gehamer zit een miserabel wereldbeeld dat andere partijen en burgers angstig maakt, het 'koekdenken'. Dat zat al in eerdere termen als grenzen aan de groei, of in het beeld van de mensheid in een overvolle reddingsboot. Alsof de wereld een koek is die opgaat, waarbij velen buiten de boot moeten vallen. Er is, ook met alle zorgen over klimaat en grondstoffen, echt geen reden om te denken dat er nu nee eens wel sprake is van urgente tekorten. Er leven meer mensen op aarde in meer welvaart dan ooit tevoren. Het koekdenken marginaliseert degenen die dit grote mondiale overzicht niet bezitten.

Gebruik taal die meerdere perspectieven mogelijk maakt, die niet dwingt tot tweedelingen, maar ruimte schiept. Oefen op een meervoudig perspectief door te luisteren naar impliciete angsten. Kom op, kabinet, BBB en anderen: waag u eens aan een 'kubistisch' overleg waarin woorden niet enkel een etiket zijn dat op afstand zet?

Louise O. Fresco is wetenschapper, bestuurder en schrijver (louiseofresco.com).

Denk voor het misgaat na over stabiliteit banken

Is er in de onrust rondom SVB en Credit Suisse wel genoeg oog voor de stabiliteit van het financiële systeem op de lange termijn, vragen *Josta de Hoog* en *Casper de Vries* zich af.

Drie weken geleden ging de Silicon Valley Bank (SVB) failliet. Al snel werd besloten dat alle rekeninghouders hun geld terugkregen, ook zij die tegeden hadden die boven het Amerikaanse garantiestelsel van 250.000 dollar uitkwamen. Dit was misschien belangrijk om de techsector in Silicon Valley overeind te houden, maar dat de tegeden honderd procent vergoed werden, betekent dat de disciplinerende werking van grote zakelijke rekeninghouders op banken onderuit is gehaald.

Een week later werd Credit Suisse overgenomen door UBS, met garanties van de Zwitserse overheid. Daarnaast werd de wettelijke hiërarchie van schuldeisers omzeild. Achtergestelde obligatiehouders bleven met lege handen achter, terwijl aandeelhouders aandelen in UBS kregen. Daarmee werd de internationaal afgesproken vol-

orde - het risico wordt eerst door de aandeelhouders genomen en dan pas door de obligatiehouders - doorbroken.

Er werd dus stevig ingegrepen om te voorkomen dat de financiële instabiliteit zich als een olievlek zou verspreiden. De vraag is of er

voldoende aandacht is voor de stabiliteit van het financiële systeem op lange termijn. Op het moment dat een bank op omvallen staat is de manoeuvreerruimte beperkt, moeten er snel grote beslissingen worden genomen en is het al snel kiezen tussen twee kwaden. Daarom is

het extra belangrijk om juist in rustige tijden te werken aan en na te denken over de weerbaarheid van het financiële systeem.

Dat betekent dat er voldoende stevige (kapitaal)eisen aan banken worden gesteld. Maar, zo leert de geschiedenis, banken voeren een ste-

vige lobby om die regelingen te versoepelen. In 2018 werd in de VS de drempel verhoogd voor het zijn van een systeembank, waarvoor strengere eisen gelden. Hierdoor viel SVB buiten het strengere toezicht. Het was één van de banken die voor deze verhoging had gelobbyd.

In het WRR-rapport *Geld en Schuld* uit 2019 deden we een aantal suggesties om de stabiliteit van het financiële bankensysteem te bevorderen die minder op de radar staan. Schuldcreatie en geldcreatie zijn in ons huidige systeem onlosmakelijk met elkaar verbonden. Voor de stabiliteit van het financiële systeem is het belangrijk dat die groei voldoende beheerst gebeurt. Hiervoor zijn er echter op dit moment te weinig tegenkrachten in het systeem. Dus is het belangrijk om te kijken naar maatregelen die kunnen leiden tot een meer beheerste groei.

Ten eerste kan dat door de diversiteit van het bankenlandschap te bevorderen. De creatie van een megabank zoals in Zwitserland kan op de korte termijn een redding betekenen, maar is op de lange termijn niet

Banken, zo leert de geschiedenis, voeren een stevige lobby om regels te versoepelen

bevorderlijk voor de stabiliteit van het financiële systeem. Bovendien kan een monopoliepositie tot duurdere krediet leiden. Ten tweede is het belangrijk om de fiscale bevoordeling van schuld boven eigen vermogen te verminderen. Er is in het belastingsysteem nog altijd een kunstmatige bevoordeling van financie-

ring met schulden in plaats van met eigen vermogen. Neutraliteit tussen financieringsvormen moet de inzet van belastingbeleid zijn.

Ten derde pleitten wij in het rapport voor een publiek verankerend alternatief voor betalen en sparen. Zij het in de vorm van een publieke bank of in de vorm van digitaal centraalbankgeld, zoals de 'digitale euro'. Op dat laatste gebied worden inmiddels voorzichtige stappen gezet, waarbij ook voldoende oog moet zijn voor privacy. Een publiek alternatief voor betalen en sparen vermindert het gemak waarmee

Josta de Hoog is onderzoeker en projectcoördinator bij de WRR. **Casper de Vries** is hoogleraar monetaire economie aan de Erasmus School of Economics en raadslid bij de WRR.

banken krediet kunnen verstrekken. Als een deel van de deposito's weg kan lekken, dan zullen banken ook meer reserves aanhouden en is dat een belangrijke tegenkracht tegen het nemen van te veel risico's.

We weten niet wat de komende weken en maanden ons gaan brengen. Keert de rust terug of breidt de onrust zich verder uit? Wij hopen uiteraard op het eerste, maar het is verstandig om je voor te bereiden op het tweede. Dat betekent dat het extra belangrijk is om nu met de bredere vragen over stabiliteit van het financiële systeem bezig te zijn, bijvoorbeeld met een scenarioanalyse van wat er mogelijk kan gebeuren en hoe hierop te reageren. Zo dat als er een moment komt dat ingrijpen nodig is, dat kan gebeuren op een manier die de stabiliteit van het systeem ook op de lange termijn bevordert.